Lausunto EU:n CSAM-asetusehdotuksesta

Suomen Internet-yhdistys / Internet Society Suomen Chapter
Timo Kiravuo, kiravuo@iki.fi
14.10.2024

Arkkitehtuuri ja innovaatio

Asetusehdotus asettaa palvelun ja ohjelmistojen tarjoajalle velvoitteita, mutta ei huomioi Internetin perinteistä palveluarkkitehtuuria, jossa käyttäjän näkemä palvelu rakentuu joukosta erillisiä ja toisistaan riippumattomia palveluita, kuten sähköposti. Osa asetuksen vaatimuksista voi käytännössä osoittautua mahdottomiksi toteuttaa, koska mikään yksittäinen taho ei hallitse kokonaisuutta. Sähköpostia myös käytetään teknisen rajapinnan kautta ja sähköpostipalvelun tarjoajalla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa käyttäjän käyttöliittymään, eli käyttäjän valitsemaan sähköpostiohjelmaan.

Asetusehdotuksen näkökulma palveluihin vaikuttaa keskittyvän tilanteisiin, joissa yksi toimija hallitsee koko viestintäpalvelua. Tämä asettaa eri arkkitehtuureihin perustuvat palvelut eri asemaan ja saattaa jatkossa johtaa Internetin palvelukehitystä kohti suurten toimijoiden monoliittisia palvelukokonaisuuksia. Historiallisesti vapaa innovaatio on ollut keskeinen Internetin menestystekijä ja tekniset rajapinnat ovat mahdollistaneet eri palvelukomponenttien yhdistelyn ja uusien toiminnallisuuksien jatkokehityksen olemassa olevien perustukselle.

Artiklat 3 – 5

Esityksen artiklat 3 – 5 asettavat huomattavan selvitysvelvollisuuden tahoille, jotka tarjoavat viestintäpalveluita verkossa, kuten sähköpostipalvelua. Useilla yrityksillä on oma palvelimensa, mutta tämän lisäksi sähköpostipalvelua tarjoavat yhdistykset ja yksittäiset yksityishenkilöt.

Internet-verkon piirissä on muitakin vapaaehtoisvoimin toimivia viestintäpalveluita, kuten Suomessa kehitetty Internet Relay Chat (IRC). IRC-verkossa tiedetään myös tapahtuneen grooming-toimintaa. Haaste IRC:n tapaisille verkkopalveluille on niiden hajautettu hallinta, palvelu koostuu suuresta määrästä eri tahojen hallitsemia viestinvälityspalvelimia, joita kukin käyttäjä käyttää omalla asiakasohjelmallansa, joita niitäkin on erilaisia. Palvelussa ei ole käyttäjähallintaa, vaan käyttäjät valitsevat itse kutsumanimensä (nickname). IRC ei ole erityisen tärkeä tai keskeinen palvelu, mutta palvelee esimerkkinä toiminnosta, jonka tämä asetus luultavasti lakkauttaisi Euroopasta.

Artikla 6

"Software application storen" määritelmä on asetuksen (EU) 2022/1925 mukaan sangen väljä, eikä välttämättä rajoitu vain käyttöjärjestelmävalmistajien tarjoamiin sovelluksien latauspalveluihin, vaan ulottunee kattamaan erilaiset ohjelmistovarastot, kuten avoimen lähdekoodin GitHubin.

Yhdessä artiklat 3 – 6 aiheuttavat merkittävän työmäärän palveluiden ja ohjelmistojen tarjoajille ja tulevat luultavasti johtamaan erilaisten palveluiden sulkemiseen ja ohjelmistojakelun keskittymiseen pienelle määrälle toimijoita. Artikloiden vaikutus kohdistuu etenkin suureen määrään vapaaehtoistyötä, jonka varaan Internet perustuu.

Yksi mahdollinen tulevaisuuden seuraus on kehitteillä olevan EU:n laajuisen eIDAS-tunnistautumisen yleistyminen palveluiden pääsyrajoituksena. eIDAS saattaa myös mahdollistaa anonyymin iän osoittamisen, riippuen lopullisesta toteutumasta, jolloin useat palvelut saattavat yksinkertaisesti rajata alaikäiset ulos palveluista.

Artikla 7

Viesteihin liittyvien kuvien ennakkotarkastuksesta ovat useat tahot antaneet jo lausuntonsa. PhotoDNA tai vastaava analyysiohjelmisto tulee tuottamaan myös vääriä postiivisia havaintoja ja, viestinnän volyymistä johtuen, lukumäärä tulee luultavasti olemaan merkittävä. Varsinainen CSA-materiaali tulee luultavasti siirtymään muihin kanaviin, jotka eivät ole asetuksen piirissä, tai valvontaa kierretään eri keinon, kuten paketoimalla materiaali ja mahdollisesti salaamalla se salasanalla, joka voidaan välittää samassa viestissä.

Vaikutus Internetin palvelutarjontaa riippuu luultavasti siitä, miten aktiivisesti tarkastusta tullaan edellyttämään eri palveluilta. On mahdollista, että osa nykyisistä palveluista tai niiden asiakasohjelmista tulee katoamaan.

Yhteenveto

Päivitetyssäkin muodossa esitetty asetus lasten ja nuorten suojelemiseksi seksuaaliselta väkivallalta sisältää vaatimuksia, jotka tulevat vaikuttamaan Internetin palvelukehitykseen, erityisesti viestintäpalveluiden, ja ohjaavat sitä pois vapaaehtoistyöstä ja kohti suurempien yritysten kykyä vastata regulaation vaatimuksiin. Huomioiden torjunnan kohteena olevien rikosten merkityksellisyys, tämä saattaa olla perusteltua. On kuitenkin aiheellista pohtia, olisiko vastaava vaikutus saavutettavissa muilla keinon, kuten perinteisellä poliisityöllä tai nuorisovalistuksella. Asetus voisi myös ottaa selkeämmin kantaa käyttäjän kokeman käyttöliittymän ja sen taustalla olevan teknisen rajapinnan takana olevan palvelun tarjoajan vastuihin.